

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
кафедра конституційного і міжнародного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
Р.Ф. Гринюк
«06» вересня 2012 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Судовий захист прав місцевого самоврядування»

Спеціальність 7.03040201 «Правознавство»
Економіко-правовий факультет

Робоча програма «Судовий захист прав місцевого самоврядування» для студентів за напрямом підготовки за спеціальністю «Правознавство». «06» вересня 2012 року - 27 с.

Розробник: **Волік Вячеслав Вікторович**, доцент кафедри конституційного і міжнародного права, кандидат юридичних наук, заступник начальника управління – начальник відділу по роботі з проектами розпорядчих актів юридичного управління Донецької міської ради.

Робоча програма ухвалена на засіданні кафедри конституційного і міжнародного права, протокол № 1 від «06» вересня 2012 р.

Зав. кафедри

Р.Ф. Гринюк

Робоча програма ухвалена на засіданні навчально-методичної комісії економіко-правового факультету, протокол № 9 від «20» вересня 2012 р.

Голова навчально-методичної комісії

Г.А. Петренко

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань _____	Нормативна	
	(шифр і назва) Напрямок підготовки 7.03040201, правознавство (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): правознавство	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		2012-й	2012-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин -		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 54 самостійної роботи студента – 52,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	18 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		36 год.	10 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		52,5 год.	94 год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 54/52,5

для заочної форми навчання – 14/94

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: системне вивчення законодавчих основ регулювання місцевого самоврядування зі з'ясуванням окремих прав та обсягу повноважень органів місцевого самоврядування, розкриття юридичних аспектів напрямків діяльності органів місцевого самоврядування, виходячи з наданих законодавством до їх відання повноважень, розкриття спірних питань, які виникають у результаті здійснення цих повноважень, формування у слухачів теоретичних і практичних знань в сфері захисту прав місцевого самоврядування, ознайомлення з елементами та моделями захисту цих прав у судовому порядку, набуття знань щодо призначення органів прокуратури щодо захисту інтересів територіальної громади, особливості участі представників місцевого самоврядування у судах до чинного законодавства України.

При вивченні навчальної дисципліни «Судовий захист прав місцевого самоврядування» студент повинен користуватися знаннями, які він отримав при засвоєнні таких навчальних дисциплін як «Конституційне право України», «Комунальне право», «Адміністративне право», «Цивільне право», «Господарське право», «Адміністративний процес», «Господарський процес», «Цивільний процес».

Завдання:

Ознайомити з юридичними аспектами захисту прав місцевого самоврядування, напрямків та видів (способів) захисту цих прав у судовому порядку.

Проводити аналіз чинного законодавства України та практики застосування законодавчих актів в сфері судового захисту прав місцевого самоврядування.

Виявляти особливості здійснення повноважень місцевого самоврядування та елементів судового захисту прав місцевого самоврядування.

Класифікувати джерела права в галузі місцевого самоврядування та судового захисту прав місцевого самоврядування.

Здійснювати аналіз правовідносин і застосовування норм законодавства в сфері місцевого самоврядування та судового захисту прав місцевого самоврядування.

Визначати особливості правового регулювання рівень в сфері судового захисту прав місцевого самоврядування

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: основні напрямки та особливості захисту прав місцевого самоврядування

вміти: на практиці складати процесуальні документи, що пов'язані з захистом місцевого самоврядування в Україні

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Судовий захист прав місцевого самоврядування.

Тема 1. Загальнотеоретичні основи захисту прав місцевого самоврядування.

Законодавчі основи регулювання місцевого самоврядування в Україні.

Правовий статус, повноваження, відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Представники органів місцевого самоврядування та їх повноваження в ході судових засідань.

Участь прокуратури в судових засіданнях в інтересах місцевого самоврядування.

Звернення прокуратури до судових органів з позовами, у яких відповідачами є органи місцевого самоврядування.

Порядок виконання судових рішень за наслідками здійснення правосуддя щодо захисту прав місцевого самоврядування.

Тема 2. Види, способи захисту прав місцевого самоврядування.

Захист прав місцевого самоврядування за напрямками роботи та під час реалізації повноважень, наданих законодавством органам та посадовим особам місцевого самоврядування в різних сферах життєдіяльності громади.

Види та способи захисту прав місцевого самоврядування: Окремі положення досудового врегулювання спорів як альтернативи звернення до суду в різноманітних сферах правого регулювання в законодавстві та безпосередньо судовий захист прав місцевого самоврядування.

Форми реалізації судової влади та особливості захисту прав місцевого самоврядування в різних формах судочинства.

Тема 3. Судовий захист прав місцевого самоврядування в сфері земельних відносин.

Основні положення земельного законодавства в Україні, що стосуються інтересів місцевого самоврядування.

Завдання, функції та повноваження органів місцевого самоврядування, що діють в сфері земельних відносин.

Судовий захист прав місцевого самоврядування в сфері земельних відносин.

Тема 4. Діяльність в сфері тендерних закупок та захист прав по цьому напрямку на рівні місцевого самоврядування у судах.

Правові основи тендерного законодавства в Україні.

Створення та порядок роботи комітету з конкурсних торгів. Функції комітету з конкурсних торгів.

Діяльність сектору з конкурсних торгів.

Спiрнi питання, якi виникають за результатами проведення засiдань комiтету з конкурсних торгiв та захист прав мiсцевого самоврядування у цiй сферi.

Тема 5. Захист прав мiсцевого самоврядування у судовому порядку з питань, пов'язаних iз соцiально-економiчним розвитком територiї та забудовою вiдповiдного населеного пункту.

Засади мiстобудiвного законодавства.

Правовi конфлiкти, що виникають з суб'єктами, якi здiйснюють господарську або iншу економiчну дiяльнiсть, пов'язану iз забудовою населеного пункту та захист прав мiсцевого самоврядування у судовому порядку.

Досудове вирiшення спiрних питань, пiдготовка позовних заяв та iх обгрунтування за договорами пайової участi у розвитку iнфраструктури населеного пункту.

Тема 6. Захист прав мiсцевого самоврядування в сферi фiнансiв та бюджетних вiдносин у судах.

Правовi засади функцiонування бюджетної системи та основи бюджетного процесу.

Використання фiнансових ресурсiв для забезпечення завдань та функцiй, якi здiйснюються органами мiсцевого самоврядування.

Повноваження органiв мiсцевого самоврядування, що дiють в сферi бюджетних (фiнансових) вiдносин.

Судовi спори, що виникають iз бюджетних (фiнансових) вiдносин та захист прав мiсцевого самоврядування пiд час iх розгляду судами.

Тема 7. Дiяльнiсть органiв мiсцевого самоврядування щодо захисту у судовому порядку речових прав на нерухоме майно комунальної форми власностi.

Право комунальної власностi та iншi пов'язанi з цим правом речовi права.

Нерухоме майно як складова матерiальної основи мiсцевого самоврядування та правовi положення, що регулюють створення та використання цiєї матерiальної бази.

Право органiв мiсцевого самоврядування на створення пiдприємств, установ i органiзацiй та закрiплення за ними комунального майна.

Захист порушених речових прав на нерухоме майно, що належить до комунальної форми власностi в судовому порядку.

Тема 8. Судовий захист прав мiсцевого самоврядування в галузi житлово-комунального господарства.

Законодавче регулювання в галузi житлово-комунального господарства.

Повноваження органiв мiсцевого самоврядування, що дiють в сферi житлово-комунальних вiдносин.

Захист житлових прав дiтей

Захист порушених прав місцевого самоврядування в житлово-комунальній сфері, що пов'язані з виконанням договорів найму, інших правочинів.

Тема 9. Захист прав місцевого самоврядування за позовами про стягнення матеріальної та моральної шкоди (інших платежів) у судах.

Відносини органів місцевого самоврядування з іншими суб'єктами правовідносин по яких можливе стягнення шкоди (інших платежів).

Відповідальність та судовий захист органами місцевого самоврядування за заподіяну місцевому самоврядуванню шкоду.

Захист прав місцевого самоврядування у судах в частині шкоди, заподіяної юридичним і фізичним особам в результаті неправомірних рішень, дій або бездіяльності органів місцевого самоврядування.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1.												
Змістовий модуль 1. Судовий захист прав місцевого самоврядування												
Тема1. Загально-теоретичні основи захисту прав місцевого самоврядування.	12,5	2	4			6,5	12	-	1			11
Тема 2. Види, способи захисту прав місцевого самоврядування.	11	2	4			5	12,5	0,5	1			11
Тема 3. Судовий захист прав місцевого самоврядування в сфері земельних відносин.	11	2	4			5	12,5	0,5	1			11
Тема 4. Діяльність в сфері тендерних закупок та захист прав по цьому напрямку на рівні місцевого самоврядування у судах.	12	2	4			6	12,5	0,5	1			11
Тема 5. Захист прав місцевого самоврядування у судовому	12	2	4			6	12,5	0,5	1			11

порядку з питань, пов'язаних із соціально-економічним розвитком території та забудовою відповідного населеного пункту.												
Тема 6. Захист прав місцевого самоврядування в сфері фінансів та бюджетних відносин у судах.	12	2	4			6	12	0,5	1			10,5
Тема 7. Діяльність органів місцевого самоврядування щодо захисту у судовому порядку речових прав на нерухоме майно комунальної форми власності.	12	2	4			6	11	0,5	1			9,5
Тема 8. Судовий захист прав місцевого самоврядування в галузі житлово-комунального господарства.	12	2	4			6	11	0,5	1			9,5
Тема 9. Захист прав місцевого самоврядування за позовами про стягнення матеріальної та моральної шкоди у судах та відмінність від стягнення інших платежів.	12	2	4			6	12	0,5	2			9,5
Разом за змістовим модулем 1	106,5	18	36			52,5	108	4	10			94

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальнотеоретичні основи захисту прав місцевого самоврядування.	5
2	Види, способи захисту прав місцевого самоврядування.	5
3	Судовий захист прав місцевого самоврядування в сфері земельних відносин.	5
4	Діяльність в сфері тендерних закупок та захист прав по цьому напрямку на рівні місцевого самоврядування у судах.	5
5	Захист прав місцевого самоврядування у судовому порядку з питань, пов'язаних із соціально-економічним розвитком території та забудовою відповідного населеного пункту.	5
6	Захист прав місцевого самоврядування в сфері фінансів та бюджетних відносин у судах.	5
7	Діяльність органів місцевого самоврядування щодо захисту у судовому порядку речових прав на нерухоме майно комунальної форми власності.	5
8	Судовий захист прав місцевого самоврядування в галузі житлово-комунального господарства.	5
9	Захист прав місцевого самоврядування за позовами про стягнення матеріальної та моральної шкоди у судах та відмінність від стягнення інших платежів.	6

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Участь представників органів місцевого самоврядування та їх повноваження в ході судових засідань	15,5
2	Місце прокуратури під час захисту інтересів місцевого самоврядування у судах.	14
3	Особливості захисту прав місцевого самоврядування в різних формах судочинства.	14
4	Захист прав місцевого самоврядування: види та способи: місце судового захисту.	15
5	Роль виконавчих органів місцевого самоврядування, що діють в сфері земельних відносин щодо захисту прав місцевого самоврядування у судах.	15
6	Міський голова як гарант захисту прав місцевого самоврядування у судовому порядку.	14,5
7	Участь місцевого самоврядування в сфері тендерних закупок та можливості судового захисту по цьому напрямку.	13,5
8	Підготовка до судового розгляду з питань щодо захисту прав місцевого самоврядування, пов'язаних з неправомірною забудовою населеного пункту.	13,5
9	Судові спори, що виникають з бюджетних (фінансових) відносин та захист прав місцевого самоврядування під час їх розгляду судами.	13,5
10	Відшкодування шкоди як відстоювання прав місцевого самоврядування у судовому порядку.	9
11	Інститут судового захисту речових прав пов'язаних з комунальною власністю територіальної громади.	9
	Разом	146,5

Самостійна робота студента – це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються студентом під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Вона є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом під час позааудиторної навчальної роботи.

Види самостійної роботи студентів:

1 Самостійна робота, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять.

2. Пошуково-аналітична робота.

Форми самостійної роботи студентів:

1. Опрацювання теоретичних засад прослуханого лекційного матеріалу.

2. Виконання домашніх завдань.

3. Підготовка до семінарських занять.
4. Підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю.
5. Розв'язання і письмове оформлення задач.
6. Систематизація вивченого матеріалу курсу.
7. Виконання індивідуальних завдань.

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни «Судовий захист прав місцевого самоврядування» передбачає підготовку до поточних аудиторних занять. Робота повинна проводитися протягом всього семестру, а її зміст визначатися робочою програмою курсу. При виконанні завдань необхідно використовувати матеріали підручників, монографій, публікацій в періодичних виданнях, збірники документів, ресурси Інтернет.

При виконанні даної роботи необхідно надати їй практичну спрямованість, тобто студенти не повинні обмежуватися знайомством зі змістом підручників, монографій, публікацій в періодичних виданнях, вивченням текстів конституцій, веб-сайтів вищих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, політичних партій і громадських організацій зарубіжних країн. Важливе також дослідження різних проектів нормативних актів як загальнодержавного значення, так і локальних.

Студентам не ставиться жорстких обмежень при виборі напрямку роботи, при підборі матеріалу, що досліджується, і інформаційних ресурсів. Обов'язкові вимоги при виконанні завдань стосуються сфери дослідження, яка зумовлена робочою програмою навчальної дисципліни. Перелік тем наведений у програмі, оформлення результатів роботи і термінів виконання додається.

Для самостійної та індивідуальної роботи на вибір пропонуються три основних напрямки роботи:

Індивідуальний науковий проект
Підготовка схем і таблиць
Розробка завдань

Індивідуальний науковий проект готується студентом за вимогами курсових робіт, але за меншим обсягом (до 10 стор., від 10 джерел). Мета проекту – розкрити питання курсу, використовуючи наукові методи дослідження.

Підготовка схем і таблиць здійснюється по кожній з тем, відповідно до робочої програми навчальної дисципліни. По можливості схеми і таблиці повинні охоплювати всі питання, що містяться в планах лекцій.

Завдання повинні складатися по одній темі. Вони повинні мати однозначне рішення. Рішення необхідно додати до змісту завдання. Крім рішення до змісту завдання необхідно додати витяги з конституцій або законодавства зарубіжних країн, які дозволяють вирішити це завдання.

Після вибору відповідного напрямку роботи студенти повинні скласти програму безпосередньо роботи. Тут необхідно обов'язково сформулювати

назву і зміст кожного етапу роботи, а також намітити основні дати виконання цих етапів (тобто скласти календарний план).

Самостійна робота виконується студентами індивідуально або в підгрупах чисельністю 2-3 особи у кожній. Розподіл на підгрупи здійснюється студентами самостійно або викладачем. Розподіл обов'язків по виконанню завдання в кожній підгрупі здійснюється студентами самостійно. Кожна підгрупа повинна надати як результат матеріали на паперовому носії та в електронній формі.

7. Методи навчання

Методика проблемного навчання, евристичне навчання.
Лекції, семінари, дискусії та ін.

8. Методи контролю

Поточне тестування, оцінка самостійної роботи
Підсумковий тест (екзамен)

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Самостійна робота	Підсумковий тест	Загалом
t1	t2	t3	t4	t5	t6	t7	t8	t9			
4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	9,5	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Рекомендована література

1. Арутюнян Г. Непосредственная (прямая) демократия / Г. Р. Арутюнян, М. В. Баглай // Конституционное право : энциклопедический словарь. — М.: Норма, 2006. - С. 283-284.
2. Ставнійчук М. І. Теоретичні основи безпосереднього народовладдя / М. І. Ставнійчук // Конституційне право України / за ред. В. Ф. Погорілка. — К.: Наукова думка, 2000. - С. 292.
3. Игнатенко В.Н. Законодательство Украины о местном самоуправлении: Сб. норматив. актов. – Изд. шестое, с изменениями и дополнениями / Подгот. В.Н. Игнатенко. – Х.: ООО «Одиссей», 2008. – 512 с.
4. Теліпко В.Е., Панасюк С.А. Науково-практичний коментар Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 400 с.
5. Комунальне право України: навчальний посібник. В.Д. Волков, Р.Ф. Гринюк, І.С. Щебетун та інш. – Донецьк: ДонНУ, 2007 – 232с.
6. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / І.І. Бодрова, С.В. Болдирєв, В.О. Величко та ін. ; за ред. С.Г. Серьогіної. – 2-ге вид. переробл. та доповн. — Х. : Право, 2011. — 360 с.
7. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України. В 4-х т. Т. 4. Методологія тлумачення нормативно-правових актів України / Відп. ред.. В.Г. Ротань. – Кю: Юридична книга; Севастополь: Ін-т юрид. дослід., 2008. – 848 с. (Нормат. док. та комент.)

8. Демиденко В.О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні (в схемах): Посібник. – К.: КНТ, 2007. – 440 с.
9. Проблемні питання у застосуванні Цивільного і Господарського кодексів України / Під редакцією Яреми А.Г., Ротаня В.Г. – К.: Реферат, 2005. – 336 с.
10. Олійник І., Безбожна О. Механізм реалізації рішень Конституційного Суду України та місце інституту відповідальності у ньому // Право України. – 2008. - №5. – С. 109 – 113.
11. Стрижак А. Конституційне судочинство в Україні: здобутки і проблеми /А. Стрижак // Право України. – 2008. - №1. – С. 7.
12. Юридична енциклопедія: у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. — Т. 2. — К.: Укр. енцикл., 1999. — С. 353.
13. Законодавство України про адміністративні правопорушення та адміністративне судочинство: Посібник. — К.: Прецедент, 2007. — 158 с. — (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; Вип. 12).
14. Кузьменко С.Г. Гражданский процесс в вопросах и ответах: Учебное пособие. – Донецк: Академия, 1998. – 88 с.
15. Бірюкова А.М., Грек Б.М., Куринська С.О., Яновська О.Г. Зразки процесуальних документів: Посібник. — К.: Прецедент, 2006. — 176 с. — (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; Вип. 1).
16. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції. – Вид. 2-е, випр., доп. – К.: Реферат, 2007. – 848 с.
17. Комунальне право України: навчальний посібник. В.Д. Волков, Р.Ф. Гринюк, І.С. Щебетун та інш. – Донецьк: ДонНУ, 2007 – 232с.
18. Судова практика у справах господарського судочинства. Договірні зобов'язання. За загальною редакцією І.І. Балаклицького, — К.: Юрисконсульт, 2007. — 611 с.
19. Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах / Верховний Суд України, упоряд. : Ярема А.Г., Сидорова Л.В. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2006. – 459 с.
20. Перепелюк В.Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики. – К.: Конус-Ю, 272 с.
21. Волік В.В. Правове регулювання обов'язкових платежів, що пов'язані зі справлянням правосуддя: монографія / В.В. Волік. – Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2010. – 182 с.
22. Шість надійних способів захисту в договірних відносинах: неустойка, порука, гарантія, завдаток, застава, при тримання / С. Кирилов, С. Новіков, А. Риндя, Л. Солошенко. – Х.: Фактор, 2007. – 176 с.
23. Фурса С.Я., Цюра Т.В. Докази і доказування у цивільному процесі: Науково-практичний посібник. (Серія: Процесуальні науки) – К.: Видавець Фурса С.Я., КНТ, 2005. – 256 с.

24. Гузь Л.Є. Підстави для скасування судових рішень (ухвал) та способи запобігання їх виникнення при розгляді цивільних справ в судах. — Х.: ВПФ «Поліграфіст», 2006 р.
25. Кравчук В.М., Угриновська О.І. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України. — К.: Істина, 2006. — 944 с.
26. Науково-практичний коментар до Земельного кодексу України / За ред. В.М. Кравчука. — К.: Істина, 2007. — 632 с.
27. Д.Д. Луспеник Розгляд цивільних справ судом першої інстанції. — Харків: Харків юридичний, 2006. — 480 с.
28. Д.Д. Луспеник «Настільна книга професійного судді при розгляді цивільних справ (складання судових процесуальних документів за новим ЦПК України)». — Харків: Харків юридичний, 2005. — 640 с.
29. Ляшенко Ю., Кобзан С., Левков В. Операції із землею. — Х.: Фактор, 2007. — 824 с.
30. Великий енциклопедичний юридичний словник / За редакцією акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. — К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. — 992 с.
31. Беляневич В.Е. Господарський процесуальний кодекс України (із змінами і допов. станом на 22 верес. 2005 р.): Наук.-практ. комент. — Видання третє. — К.: Видавництво «Юстініан», 2007. — 672 с.
32. Земельный кодекс Украины: Комментарий. Издание четвертое. Под редакц. Гетьмана А.П., Шульги М.В. — Х.: ООО «Одиссей», 2006. — 512 с.
33. Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар / За аг. ред. В.І. Семчика. — 3-є вид., перероб. і доп. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. — 896 с.
34. Земля: Договори, суд, законодавство: Науково-практичний посібник / За заг. ред. С.Я. Фурси — К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007. — 668 с. (Серія «Правова допомога»)
35. Цивільний процес: Навч. посіб. / А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Угриновська та ін. — За ред. Ю.В. Білоусова. — К.: Прецедент, 2006. — 293 с.
36. Головатенко В. Правові акти Президента України: юридична природа, статус, функції / В. Головатенко // Право України. — 2004. - №3. — С. 17.
37. Павлик П.М., Удовенко Ж.В., Кілічава Т.М. Процесуальна документація: Навч. посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2007 — 464 с.
38. М.І. Балюк, Д.Д. Луспеник Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях та відповідях). Коментарії, рекомендації, пропозиції. Серія «Судова практика». Х.: Харків юридичний, 2008. — 708 с.
39. Олійник О.Б. Судова документація: Навч. посібник. — К.: Алерта, 2007. — 282 с.
40. Господарське право України: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / В.М. Гайворонський, В.П. Жушман, Н.В. Погорецька та ін.; за ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана. — Х.: Право, 2005. — 384 с.

41. Кодекс административного судопроизводства України: Научно-практический комментарий / Кивалов С.В., Пасенюк О.М., Харитоновна Е.И. и др. Под ред. Кивалова С.В., Харитоновой Е.И. — Х.: ООО «Одиссей», 2006. — 544 с.
42. Науково-практичний коментар Господарського процесуального кодексу України / За ред.. О.І. Харитонової. — К.: Істина, 2006. — 272 с.
43. Правознавство: словник термінів. За редакцією В.Г. Гончаренка. Навчальний посібник. — К.: Юрисконсулт, КНТ. — 2007. — 636 с.
44. Правовая энциклопедия инвестирования строительства. Практическое пособие. — К.: Юридична практика, 2006. — 544 с.
45. Красницька А.В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування: Посібник. — 2-е вид., допов.і переробл. — К.: Парламентське вид-во, 2006. — 528 с.
46. Рябець М.М., Зейкан Я.П., Тихоненко І.В. Як досягти успіху в цивільній справі? / Худож.-оформлювач І.В. Осипов. — Харків: Фоліо, 2006. — 315 с.
47. Перепелюк В.Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики. — К.: Конус-Ю, 272 с.
48. Договірне право України. Загальна частина : навч. посібник. / Т.В. Бондарь, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін.; за ред. О.В. Дзери. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 896 с.
49. Бойко М.Д., Хазін М.А. Процесуальні документи у сфері цивільно-правових відносин (зразки документів, коментарі, роз'яснення). — К.: Атіка, 2007. — 616 с.
50. Шелухін М.Л. та ін. Господарське право: Навчальний посібник у схемах і таблицях / За аг. ред.. канд. юрид. наук, доц. Шелухіна М.Л. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 616 с.
51. Васильєв С.В. Довідник з підготовки до судового розгляду окремих категорій цивільних справ. — Х.: Еспада, 2007. 288с.
52. Роїна О.М. Господарський процес: Практичний посібник. (3-є вид., доп. і перероб.) — К.: КНТ, 2007. — 180 с.
53. Правові тонкощі господарських договорів — Х.: Фактор, 2006. — 528 с.
54. Костюченко О.А., Жиромський В.П., Моторіна Т.М. Бюджетне, податкове та митне законодавство України: Посібник. — К.: Прецедент, 2006. — 93 с. — (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; Вип. 13).
55. Комунальне право України: навчальний посібник. В.Д. Волков, Р.Ф. Гринюк, І.С. Щebetун та інші. — Донецьк: ДонНУ, 2007 — 232с.
56. Юридический научно-практический словарь-справочник (основные термины и понятия) / Скакун О.Ф., Бондаренко Д.А. / Под общ. ред. профессора Скакун О.Ф. — Харьков: Эспада, 2007. — 488 с.
57. Щербаковский М.Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование: Учебно-практическое пособие. — Харьков: Эспада, 2005. — 544 с.
58. Научно-практический комментарий Бюджетного кодекса Украины / Коллектив авторов: Бех Г.В., Воронова Л.К., Кучерявенко Н.П. и др.; Под

- общей редакцией д.ю.н., проф. Н.П. Кучерявенко. — Харьков: Одиссей, 2005. — 416 с.
59. Близнюк О.С., Губерська Н.Л., Музика О.А., Усенко Р.А. Місцеві фінанси в Україні: Правове регулювання: Навчальний посібник. — К.: Дакор, КНТ, 2007. — 316. (Серія «Інноваційні освітні технології в муніципальному праві»)
60. Комунальне право України: навчальний посібник. В.Д. Волков, Р.Ф. Гринюк, І.С. Щebetун та інш. — Донецьк: ДонНУ, 2007 — 232с.
61. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. — Вид. 2, змінене і доп. / За ред. В.М. Коссака. — К.: Істина, 2008. — 992 с.
62. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України. В 4-х т. Т. 4. Методологія тлумачення нормативно-правових актів України / Відп. ред.. В.Г. Ротань. — Кю: Юридична книга; Севастополь: Ін-т юрид. дослід., 2008. — 848 с. (Нормат. док. та комент.)
63. Господарське судочинство в Україні : судова практика / Верхов. Суд України, упоряд. : Ємельяненко Е.О., Кириченко Н.М., Сердюк В.В. ; за аг. ред.. В.В. Онопенка. — К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2008. — 528 с.
64. Кравчук В.М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики. — К. : Істина, 2005. — 720 с.
65. Гура Р.М. Житлове законодавство України: Посібник. — К.: Прецедент, 2006. — 104 с. — (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; Вип. 10).
66. Ромовська З.В., Черняк Ю.В. Сімейне законодавство України: Посібник. — К.: Прецедент, 2006. — 96 с. — (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; Вип. 11).
67. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред.. С.Я. Фурси. — Кю: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. — 1248 с. — (Серія «Цивілістика»)
68. Игнатенко В.Н. Жилищное законодательство Украины. — Х.: «Одиссей», 2000. — 384 с.
69. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України. в 2 –х.тт. Том 1 / За аг. ред.. В.К. Матвійчука / Матвійчук В.К., Хар І.О., — К.: КНТ, 2007. — 788 с.
70. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України. в 2 –х.тт. Том 2 / За аг. ред.. В.К. Матвійчука / Матвійчук В.К., Хар І.О., — К.: Алерта, 2008. — 752 с.
71. Ярем А.Г. та ін. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: [В 4 т.] / А.Г. Ярема, В.Я. Карабань, В.В. Кривенко, В.Г. Ротань. — Т. 1. — К.: А.С.К.; Севастополь, Ін-т юрид. дослідж., 2004. — 928 с. — (Нормат. док. та комент.).
72. Ярем А.Г. та ін. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: [В 4 т.] / А.Г. Ярема, В.Я. Карабань, В.В. Кривенко, В.Г. Ротань. — Т. 2. — К.: А.С.К.; Севастополь, Ін-т юрид. дослідж., 2004. — 864 с. — (Нормат. док. та комент.).

73. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: [В 4 т.] / А.Г. Ярема, В.Я. Карабань, В.В. Кривенко, В.Г. Ротань. — Т. 3. — К.: А.С.К.; Севастополь, Ін-т юрид. дослідж., 2006. — 928 с. — (Нормативні документи та коментарі).

74. Бойко М.Д. Відшкодування шкоди: Правовий аспект: Навчально-практичний посібник. — К.: Атіка, 2007. — 328 с.

75. Васильев С.В. Деликтное судопроизводство (Судопроизводство о возмещении вреда): Учебное пособие. Издание второе — Х.: ООО «Одиссей», 2006. — 448 с.

76. Судова практика з відшкодування моральної шкоди / Укладач – В.І. Манукян. — К.: Істина, 2008. — 320 с.

77. В.І. Манукян. Моральный вред: право, практика, опыт. — К.: Істина, 2008. — 288 с.

78. Відшкодування матеріальної та моральної шкоди. / Упоряд.: В.С. Ковальський, Л.П. Ляшко. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 384 с.

79. Зейкан Я.П. Захист у цивільній справі. Науково-практичний коментар. — К.: КНТ, 2007. — 488 с.

80. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України. в 2 –х.тт. Том 1 / За аг. ред.. В.К. Матвійчука / Матвійчук В.К., Хар І.О., — К.: КНТ, 2007. — 788 с.

81. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України. в 2 –х.тт. Том 2 / За аг. ред.. В.К. Матвійчука / Матвійчук В.К., Хар І.О., — К.: Алерта, 2008. — 752 с.

82. Гузь Л.Е. Дорожно-транспортные происшествия. — Х.: Харьков юридический, 2004. — 448 с.

11. Інформаційні ресурси

1. <http://rada.gov.ua/ru>
2. <http://ccu.gov.ua/>
3. <http://www.scourt.gov.ua/>
4. <http://www.gp.gov.ua/>
5. <http://www.kmu.gov.ua>
6. <http://www.kvs.gov.ua/>
7. <http://mvs.gov.ua/>
8. <http://www.rnbo.gov.ua/>
9. <http://www.sbu.gov.ua/>
10. <http://www.dsszzi.gov.ua/>
11. <http://dsst.gov.ua/>
12. <http://dpsu.gov.ua/ua/>
13. <http://minjust.gov.ua/>
14. <http://dvs.gov.ua/ua>

Теми 1. Нормативні акти до теми

1. Конституція України від 28.06.1996р., зі змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до Конституції України» від 08.12.2004р. №2222-IV // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141; 2005. - № 2. – Ст. 44.
2. Європейська Хартія місцевого самоврядування, ратифікована Законом України від 15.07.1997р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 38.
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 5-6.
4. Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991 р. // Голос України. – 1991. - № 238.
5. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 52. – Ст. 490.
6. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 01.08.2006 р. // Урядовий кур'єр. – 2001. - № 116.
7. Про правила етичної поведінки: Закон України від 17.05.2012 р. // Голос України. – 2012. - № 106.
8. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23.09.1997 р. // Урядовий кур'єр. – 1997. - № 192-193.

Тема 2. Нормативні акти до теми

1. Конституція України від 28.06.1996 р., зі змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до Конституції України» від 08.12.2004 р. № 2222-IV // Відомості Верховної Ради України. -1996. - № 30. - Ст. 141; 2005. - № 2. - Ст. 44.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 5-6.
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р., зі змінами і доповненнями // Урядовий кур'єр. – 17 серпня 2005 р. - №153-154.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р., зі змінами і доповненнями // Офіційний вісник України. – 2004. - № 16. – Ст. 1088.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 6. – Ст. 56.
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. - № 55/1. – Ст. 1900.
7. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16.10.1996р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 43.
8. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 р. // Урядовий кур'єр. –2004. - № 111.

9. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.2005 р. // *Голос України*. – 2006. - № 7.
10. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. // *Урядовий кур'єр*. – 2006. - № 60.
11. Про приєднання до Конвенції про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах: Закон України від 19.10.2000 // *Урядовий кур'єр*. – 2000. - № 213.
12. Регламент Конституційного Суду України, затверджений Рішенням Конституційного Суду України від 05.03.1997 р., зі змінами і доповненнями // *Вісник Конституційного Суду України*. – 1997. - № 1.
13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Харківської міської ради щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 19, статті 144 Конституції України, статті 25, частини чотирнадцятої статті 46, частин першої, десятої статті 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (справа про скасування актів місцевого самоврядування) від 16.04.2009 р. № 7-рп/2009 // *Офіційний вісник України*. – 2009. - № 32. – Ст. 1084.
14. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради України «Про чинність Закону України «Про Рахункову палату», офіційного тлумачення положень ч.2 ст.70 Закону України «Про Конституційний Суд України» стосовно порядку виконання рішень Конституційного Суду України (справа про порядок виконання рішень Конституційного Суду України) від 14.12.2000р. №15-рп / 2000 // *Офіційний вісник України*. – 2000. - № 51. – Ст. 2226.
15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення підпункту 1 п. 3 розділу IV Закону України «Про Конституційний Суд України» (в редакції Закону України від 4 серпня 2006 р. № 79 - V) (справа про повноваження Конституційного Суду України) від 26.06.2008 р. № 13-рп / 2008 // *Офіційний вісник України*. – 2008. - №52. – Ст. 1742.
16. Постанова Вищого господарського суду України «Про заміну предмета та підстав позову» від 15.04.2008 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу [http //www// gada//gov/ua](http://www//gada//gov/ua).
17. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання участі прокурора у розгляді справ, підвідомчих господарським судам» від 23.03.2012 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу <http //www// gada//gov/ua>.
18. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам» від 24.10.2011 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу <http //www// gada//gov/ua>.
19. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ»

від 16.04.2004 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу [http //www// gada//gov/ua](http://www//gada.gov.ua).

Тема 3. Нормативні акти до теми

1. Конституція України від 28.06.1996 р., зі змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до Конституції України» від 08.12.2004 р. № 2222-ІУ // Відомості Верховної Ради України. -1996. - № 30. - Ст. 141; 2005. - № 2. - Ст. 44.

2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р., зі змінами і доповненнями // Урядовий кур'єр. – 2001. - № 211-212.

3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 5-6.

4. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. // Урядовий кур'єр. – 1998. - № 203-204.

5. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. - № 25. – Ст. 1178.

6. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. // Урядовий кур'єр. – 2003. - № 144.

7. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. // Урядовий кур'єр. – 2003. - № 134.

8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель: Закон України від 23.02.2012 р. // Голос України. – 2012. - № 50.

9. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. // Голос України. – 2011. - № 145.

10. Про мораторій на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах: Закон України від 17.03.2011 р. // Голос України. – 2011. - № 67.

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що посвідчують право на земельну ділянку, а також порядку поділу та об'єднання земельних ділянок: Закон України від 05.03.2009 р. // Голос України. – 2009. - № 58.

12. Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів: Закон України від 09.07.2010 р. // Голос України. – 2010. - № 152.

13. Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах «Про затвердження Тимчасового порядку ведення державного реєстру земель» від 02.07.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. - № 31. – Ст. 1652.

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Тимчасового порядку присвоєння кадастрового номера земельній ділянці» від 18.08.2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. - № 65. – Ст. 2263.

15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядків ведення Поземельної книги і Книги записів про державну реєстрацію державних актів на право власності на земельну ділянку та на право постійного

користування земельною ділянкою, договорів оренди землі» від 09.09.2009 р. // Урядовий кур'єр. – 2009. - № 189.

16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) від 22.09.2005 р. № 5-рп/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. - № 39. – Ст. 2490.

17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільно зайнятих земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу» від 25.07.2007 р. // Офіційний вісник України. – 2007. - № 55. – Ст. 2221.

18. Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах «Про затвердження Порядку планування та проведення перевірок з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель» від 12.12.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. - № 52. – Ст. 2891.

19. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам» від 24.09.2008 р. // Урядовий кур'єр. – 1993. - № 64-65.

20. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ» від 16.04.2004 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу [http //www// gada//gov/ua](http://www/gada.gov.ua).

Тема 4. Нормативні акти до теми

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України.– 1999. - № 5-6.

2. Про здійснення державних закупівель: Закон України від 01.06.2010 р. // Голос України. – 2010. - № 118.

3. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 50. – Ст. 472.

4. Про Рахункову палату: Закон України від 11.07.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 204.

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження проведення Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами державного фінансового аудиту окремих господарських операцій» від 20.05.2009 р. // Урядовий кур'єр. – 2009. - № 98.

6. Указ Президента України «Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України» від 31.05.2011 р. // Урядовий кур'єр. – 1996. - № 104.

7. Указ Президента України «Про державну службу статистики України» від 06.04.2011 р. // Офіційний вісник Президента України. – 2011. - № 9. – Ст. 549.

8. Указ Президента України «Про Положення про Державну фінансову інспекцію України» від 23.04.2011 // Офіційний вісник України. – 2011. - № 31. – Ст. 1325.

9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про встановлення розміру плати за подання скарги відповідно до статті 18 Закону України «Про здійснення державних закупівель» від 28.07.2010 р. // Урядовий кур'єр. – 2010. - № 161.

10. Наказ Міністерства економіки України «Інструкція щодо заповнення форми річного плану закупівель» від 26.07.2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. - № 62. – Ст. 2171.

11. Наказ Міністерства економіки України «Інструкція щодо заповнення форми обґрунтування застосування процедури закупівлі в одного учасника» від 26.07.2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. - № 62. – Ст. 2171.

12. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження стандартної документації конкурсних торгів» від 26.07.2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. - № 63. – Ст. 2228.

13. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Типового положення про комітет з конкурсних торгів» від 26.07.2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. - № 62. – Ст. 2169.

Тема 5. Нормативні акти до теми

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України.– 1999. - № 5-6.

2. Про основи містобудування: Закон України від 16.11.1992 р. // Голос України. – 1992. - № 235.

3. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. - № 18. – Ст. 735.

4. Про архітектурну діяльність: Закон України від 01.08.2006 р. від 20.05.1999 р. // Урядовий кур'єр. – 1999. - № 120-121.

5. Про генеральну схему планування території України: Закон України від 07.02.2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. - № 10. – Ст. 466.

6. Про будівельні норми: Закон України від 05.11.2009 р. // Голос України. – 2009. - № 232.

7. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 14.10.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 46. – Ст. 411.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного контролю» від 23.05.2011 р. // Урядовий кур'єр. – 2011. - № 99.

9. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Типового положення про архітектурно-містобудівні ради» від 07.07.2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. - № 59. – Ст. 2392.

10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під

час розроблення проектів містобудівної документації на місцевому рівні» від 25.05.2011 р. // Урядовий кур'єр. – 2011. - № 99.

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про містобудівний кадастр» від 25.05.2011 р. // Урядовий кур'єр. – 2011. - № 100.

12. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Про затвердження порядку розміщення тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності» від 21.10.2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. - № 94. – Ст.3443.

13. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання виконання підготовчих і будівельних робіт» від 13.04.2011 р. // Урядовий кур'єр. – 2011. - № 85.

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів» від 13.04.2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. - № 32. – Ст. 1359.

Тема 6. Нормативні акти до теми

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України.– 1999. - № 5-6.

2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р., зі змінами і доповненнями // Голос України. – 2010. - № 143.

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., зі змінами і доповненнями // Голос України. – 2010. - № 229-230.

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі» від 14.09.2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. - № 38. – Ст.1793.

Тема 7. Нормативні акти до теми

1. Конституція України від 28.06.1996 р., зі змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до Конституції України» від 08.12.2004 р. № 2222-ІУ // Відомості Верховної Ради України. -1996. - № 30. - Ст. 141; 2005. - № 2. - Ст. 44.

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р., зі змінами і доповненнями // Офіційний вісник України. – 2003. - № 76. – Ст. 461.

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р., зі змінами і доповненнями // Офіційний вісник України. – 2003. - № 11. – Ст. 462.

4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1999.- № 5-6.

5. Про передачу об'єктів права державної і комунальної власності: Закон України від 03.03.1998 р. // Урядовий кур'єр. – 1998. - № 67-68.

6. Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 10.04.1992 р. // Голос України. – 1992. - № 101.

7. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення реалізації прав на нерухоме майно та їх обтяжень при їх державній реєстрації: Закон України від 09.12.2011 р. // *Голос України*. – 2011. - № 245.

8. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. // *Урядовий кур'єр*. – 2004. - № 145.

9. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. // *Офіційний вісник України*. – 2001. - №34. – Ст.1577.

10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною власністю)» від 05.11.1991 р. // *Урядовий кур'єр*. – 1991. - № 40.

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики оцінки майна» від 10.12.2003 р. // *Урядовий кур'єр*. – 2004. - № 21.

12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей» від 22.01.1996 р. // *Зібрання постанов Уряду*. – 1996. - № 6. – Ст. 192.

13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів щодо передачі об'єктів соціальної інфраструктури, які перебувають на балансі вугледобувних підприємств, у комунальну власність» від 16.11.2005 р. // *Офіційний вісник України*. – 2005. - № 46.

14. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку ведення Реєстру прав власності на нерухоме майно» від 28.01.2003 р. // *Офіційний вісник України*. – 2003. - № 76. – Ст. 297.

15. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Тимчасового положення про порядок державної реєстрації права власності та інших речових прав на нерухоме майно» від 07.02.2002 р. // *Офіційний вісник України*. – 2002. - № 8. – Ст. 383.

16. Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України «Про затвердження Інструкції щодо проведення поділу, виділу та розрахунку часток об'єктів нерухомого майна» від 18.06.2007 р. // *Офіційний вісник України*. – 2007. - № 51. – Ст. 2069.

Тема 8. Нормативні акти до теми

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., зі змінами і доповненнями // *Відомості Верховної Ради України*. – 1999. - № 5-6.

2. Житловий кодекс Української РСР від 30.06.1983 р., зі змінами і доповненнями // *Відомості Верховної Ради УРСР*. – 1983. – додаток до № 28. – Ст. 573.

3. Постанова Верховної Ради « Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР» від 12.09.1991 р. // *Голос України*. – 1991. - № 185.

4. Про державне регулювання у сфері комунальних послуг: Закон України від 09.07.2010 р. // *Голос України*. – 2010. - № 134.
5. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 24.06.2004 р. // *Голос України*. – 2004. - № 140.
6. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 р. // *Голос України*. – 2012. - № 140.
7. Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків: Закон України від 04.09.2008 р. // *Урядовий кур'єр*. – 2008. - № 182.
8. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19.06.1992 р. // *Урядовий кур'єр*. – 1992. - № 32. – Ст. 192.
9. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України від 29.11.2001 р. // *Офіційний вісник України*. – 2001. - № 51. – Ст. 2265.
10. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. // *Урядовий кур'єр*. – 2001. - № 98.
11. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 р. // *Урядовий кур'єр*. – 2005. - № 19.
12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Гуляка Володимира Олександровича щодо офіційного тлумачення положень пункту 2 статті 10 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» від 09.11.2011 р. № 14-рп/2011 // *Офіційний вісник України*. – 2011. - № 89. – Ст. 3248.
13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Ярового Сергія Івановича та інших громадян про офіційне тлумачення положень пункту 2 статті 10 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» та за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень статей 1, 10 цього Закону (справа про права співвласників на допоміжні приміщення багатоквартирних будинків) від 02.03.2004 р. № 4-рп/2014 // *Офіційний вісник України*. – 2004. - № 10. – Ст. 624.
14. Наказ Державного комітету з питань житлово-комунального господарства «Про затвердження Правил утримання жилих будинків та прибудинкових територій» від 17.05.2005 р. // *Офіційний вісник України*. – 2005. - № 35. – Ст. 2158.
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги» від 01.06.2011 р. // *Урядовий кур'єр*. – 2011. - № 151.
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про реалізацію Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 11.10.2002 р. // *Урядовий кур'єр*. – 2002. - № 196.
17. Указ Президента України «Про затвердження Положення про Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України» від 31.05.2011 р. // *Офіційний вісник України*. – 2011. - № 41. – Ст. 1665.

18. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини» від 24.09.2008 р. // Офіційний вісник України. – 2008. - № 76. – Ст. 2561.

19. Постанова Ради Міністрів УРСР «Про порядок обстеження стану жилих будинків з метою встановлення їх відповідності санітарним та технічним вимогам та визнання жилих будинків і жилих приміщень непридатними для проживання» від 26.04.1984 р [Електронний ресурс] — Режим доступу [http //www// gada//gov/ua](http://www//gada//gov/ua).

Тема 9. Нормативні акти до теми

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1999.- № 5-6.

2. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. - №34. – Ст.1577.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей» від 22.01.1996 р. // Зібрання постанов Уряду. – 1996. - № 6. – Ст. 192.

4. Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 06.09.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 49. – Ст. 517.

5. Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України» від 10.04.2006 р. // Офіційний вісник України. – 2006. - № 31. – Ст. 2276.

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видалення дерев, кущів, газонів і квітників у населених пунктах» від 01.08.2006 р. // Урядовий кур'єр. – 2006. - № 147.

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільно зайнятих земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу» від 25.07.2007 р. // Офіційний вісник України. – 2007. - № 55. – Ст. 2221.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам» від 24.09.2008 р. // Урядовий кур'єр. – 1993. - № 64-65.